

(*L. d. l. Dones*, cap. 76, fº 56r; *Terç*, cap. 182); fragments dels seus poemes juvenils desproificats (V. el meu article, en la *Misc. Sanchis Guarnier*, 1984, 89-90).

El valor precís de *bon vi* en el proverbi eiximenià, crec que és de doble enteniment: d'una banda, és clar, vi de bona qualitat i grau, però alhora hi devia entendre la frase *tenir bon vi*, que encara es diu tant referint-se al qui beu «en bona manera», sovint fins al punt de ser una persona que sol embriagar-se amb relativa moderació i sense fer-se desagradable als seus acompanyants: «algunes vegades s'excedia en la beguda, però tenia tan bon vi, que en tals casos, més que may, manifestava son caràcter bondados», MrnVayreda (*Puny.*, t. IV, 98 (80)). Eiximenis deu donar a entendre: només «qui té bon vi» «açuca», «lluca» i «atruca de peus», com convé.

És un mot del cat. de totes les èpoques i tots els llocs, pertot en la forma *vi* (fins i tot en els parlats catalans de Ribagorça, on l'àrea de la pronúncia *bíno* no comença fins a Llaguarres, l'últim poble de l'Isàvena encara de llengua catalana, 1957). Comú a totes les llengües romàniques. El llatí *vinum* no és d'herència indoeuropea: comú des dels orígens només amb el grec (*φ*)*οῖνος* [S. xv a. C., micènic *wo(i)no*], l'armeni, i l'illiri (*woinā* > alban. *veṇa/verə*, Gust. Meyer, *Alban. Stu.* III, 65) i el semític antic: segurament rebut d'una llengua asiàno-mediterrània: car és com a manlleu del llatí que va passar al germànic, al cèltic i al balto-eslau (Ernout-M.; Pok., *IEW*, 1121). En forneixen valuoses dades internacionals els treballs de Bonaparte, Aebischer i Gignoux que cito després.

Moltes menes de vi apareixen citades o detallades en el *L. de St. Soví*, S. XIV, no sols *vi blanc*, *vi grech*, *vin de magranes* (V. més *NCL*, cxv, p. 256). De la llista de noms de vi donada pel Busa-N. a. 1507: «vi pur o sens aygua: *merum*; vi *guastat* o que pert la vigor: *vappa*; vi *cuyt*: defrutum; vi *de most premsat*: v. torcium; vi *resaygues*: lora, vinum secundarium; vi *grec* --- vi *spes* --- vi *de forment* ---; vi *de pomes*: sicera; vi *ayguat* ---; vi *ab spècia* ---; vi *ab mel* ---; vi *blanc*; vi *vermell* ---; vi *daurat* ---. Vi *novell*, JnEsteve (1472, *infra*, a *veremar*). Notem que en català per anomenar l'oposat al *vi blanc*, no es recorre, ni fóra admissible, a *roig* (cf. fr. *vin rouge*) ni a *tenyir* (com fan els cast.: *vino tinto*) sinó a *vi negre*, expressió absolutament bona en termes lingüístics (irreprotxable, si no és per gent mentalment afrancesada o acastellanada); si bé també fou antic, i seria legítim, l'ús de *vermell*, que ja hem vist i veïem en fonts del S. XVI: l'humorista mall. Joan O. Gomis (a. 1542) ens donava a conèixer un gargantuesc «*Sumari del refresc*: —Primo 100 vacas; més 200 moltons --- més 500 quartans de oli; més 400 quartans de vi, entre blanc y vermell; 30 quarteras de farina ---» (*JMBover, BiEscrBal.* I, 368).

De la llista del *DAG*, alguns: «vi *brocàs* o *procàs*» [tots dos *DTO*. 1670] vi semblant al moscatell que es bevia per Nadal, Mallorca --- *vin brocàs* --- 1702; «per fer parir la dona --- una decoctió de artemiza --- vi blanc o *vi procàs* --- pa banyat ab *vi procàs*», «---

per a fer exir la [placenta] --- beure ab vi blanc o *vi procàs* aquella pols ---», remeis del Prior (ross. 1617); mall. «*vimbrocàs*: vi adobat ab espècies», *DFgra*; l'etimologia *hipocràs* l'hem explicada ja vol. II, 1031a25-41. «--- Que puxen atrobar / bela casa regada / e bon *vi de canada*», S. XIV, *Lib. dels Mariners*, 1; cf. aci vol. II, 495b33ss.

Fins avui ha conservat molta extensió la forma *vin* en la combinació *vin blanc*: a Tortosa (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 116; Moreira, *Folkl. Tort.*, 390); a Mall. (*BDLC* XIII, 347), a Menorca (Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 90). *Vi grec*: «s'acostaren, doncs, a les oliveres, per on s'enfilen encara les nervudes parres que un dia se'n feia el *vi grec* ---», Coromines (*Silèn*, VIII, 112); que ja hem vist, traduït *vinum graecum*, en el Busa-N., 1507; i ja en doc. de 1421 a la Selva, en els Docs. del castell de Brunyola: «costà miç bóta de *vin grec*, qui fou donada a micer J. S. ---», que el *DAG* explica «vi que antigament es feia dels raïms de parra sens cultivar ni podar --- parres d'enramada, i tenia un gust aspre i sec, essent de poc color y menys aguant». Ja en Lull: «menjaya saboroses viandes e bevia *vi(n) grec*», *A. Sci.* III, 93.

DERIV.: *Vinada* [1492, *DAG*]. *Vinader*: Belv. el dóna com a sinònim antiqüat de *vinyader*, que és el que deu significar en un estatut de Balaguer, anys 1313-37, en el qual s'estableixen «Bans de *vinaders*» (*BABL* XII, 529) segurament 'guardians de vinya', i deu referir-se a les penyores que podien imposar; 'el qui porta el vi per les cases': això, però s'ha dit també *vinater*: «feren-lo justar los *vinatés*, et feren-los mandament que no venessen sinó a tres dinés», doc. ribagorçà, datat a Montsò, a. 1260-70 (*BABL* VIII, 377). Com a adj. *vinader*, aplicada a atuels per contenir vi: «--- una gerra *vinadera* ---» a. 1373 (MiretS, *Templli*, 556), bóta *vinadera* Bna. 1331, i substantivat *DAG*; per comparació: *cuca vinadera*, nom d'una bestiola anotat a Seròs (1935), junt amb sargantanes i llangardaixos, però crec que es tracta d'una marieta de color rogenc o vinós (cf. *vinagrera* § 3, *AlcM*). *Vinar*; *vinador* [S. xv, *DAG*].

Vinari [Antoni Canals; 1539, dicc. Aguiló]. *Vinarra* val. pejoratiu de *vi*: «són capaços --- de béure's la mar si's tornava *vinarra*», «van per l'ayguardent y la *vinarra* de que s'atraquen ---», MGadea (*T. del Xè* II, 82, 250); *vinarro* 'vi fort' augmentatiu més o menys usat pertot. *Vinàs* [StVicentF]. *Vinassa* 'mares del vi' [fi S. XIII]: «truyt apela lo diable, qui l'umà linatge ligà: --- tot cant era en él ne pres e-n gità, així que sola la *vinassa* romàs», *VidesR*, fº 114r1 (*P*, *B*), trad. *vinaria* (n. 31); «la rapa o *vinça*, fet lo vi: *brisa*», OPou (*TbPu.*, 63); «grans de raïm que han quedat sense trepitjar ---» b-emp. (*BDLC* IX, 94); *vinassós* [Lab. 1840]. *Vinassó*. *Envinassar* 'marejar o intoxicar amb vi': «fogits, fogits vosaltres als delits, fugits a la felicitat e benaventurança mundana, flaca e miserable, per la qual los coratges vostres, humits e *envinaçats*, són adormits en perpetua embriaguesa», AntCanals (*Provid.*, *NCL*, 102).

Vinater [1507, Busa-N.: «qui compra o ven vi»];